

**Становище относно Отчет за изпълнението на
бюджета на
НЗОК за 2023г.**

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение	2
Анализ на изпълнението на бюджета на НЗОК за 2023 г. по обобщени показатели.....	3
Разходи за здравеопазване.....	5
Анализ на приходите.....	6
Анализ на разходите	8
Заключение	12

Въведение

Настоящото становище е изготвено в изпълнение на разпоредбите в чл. 6, ал.1, т. 4 от Закон за фискален съвет и автоматични корективни механизми (ЗФСАКМ), който изисква от Фискалния съвет на България да изготвя мотивирано становище по Отчета за изпълнението на бюджета на Националната здравноосигурителна каса. Съветът изготвя мотивирани становища и препоръки относно всички стратегически документи, относими към спазването на числовите фискални правила.

Дейността по фискално наблюдение предполага анализ и оценка както на основни бюджетни документи и прогнози, така и на отчети за изпълнението, съобразно съответните закони. ЗФСАКМ изисква дейността на Фискалния съвет да се базира на принципите на независимост, публичност, обективност и прозрачност.

В изпълнение на своите задължения Фискалния съвет подготви настоящото становище, което включва анализ, оценка и препоръки по Отчет за изпълнението на Закона за бюджета на Националната здравноосигурителна каса, изготвен от Националната здравноосигурителна каса (НЗОК).

Освен изпълнение на задълженията на закона, чрез настоящото становище Фискалния съвет има за цел да допринесе за разширяване на обхвата на фискалната информация и бюджетния анализ. Споделянето на информация, анализи и идеи може да подпомогне властите за вземане на ефективни решения, които се отнасят до въздействие върху икономиката и икономическия цикъл. Дебатът относно решенията на правителството и широкият консенсус по фискалните въпроси спомага за устойчивост и постигане на дългосрочна стабилност в управлението.

Анализ на изпълнението на бюджета на НЗОК за 2023 г. по обобщени показатели

Табл. 1. Отчет за изпълнението на бюджета на НЗОК за 2023г. (в хил. лв.)

ПОКАЗАТЕЛИ (хил.лв)	ЗБНЗОК 2023	Отчет 2023	% на изпълнение спрямо ЗБНЗОК 2023
I. ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ - ВСИЧКО	7 027 213,6	7 066 173,0	100,55%
1. Здравноосигурителни приходи	6 847 563,2	6 881 912,3	100,50%
1.1 Здравноосигурителни вноски	4 286 530,0	4 316 188,0	100,69%
1.2 Трансфери за здравно осигуряване	2 561 033,2	2 565 724,2	100,18%
2. Неданъчни приходи	26 367,8	31 118,3	118,02%
3. Получени трансфери от МЗ	153 282,6	153 136,0	99,90%
4. Трансфери от ЦБ по чл. 5	0,0	0,0	0,00%
II. РАЗХОДИ И ТРАНСФЕРИ - ВСИЧКО	7 027 213,6	7 046 407,0	100,27%
1. РАЗХОДИ	7 027 213,6	7 046 410,1	100,27%
1.1 Текущи разходи	6 816 786,7	7 041 564,9	103,30%
1.1.1. Разходи за персонал	74 617,7	73 868,9	99,00%
1.1.2. Издръжка на административните дейности	35 210,0	19 348,8	54,95%
1.1.3. Здравноосигурителни плащания	6 553 676,4	6 786 166,7	103,55%
1.1.3.1. ПИМП	452 603,3	448 341,4	99,06%
1.1.3.2. СИМП	462 342,2	467 843,9	101,19%
1.1.3.3. Дентална помощ	274 068,6	271 172,4	98,94%
1.1.3.4. Медико - диагностична дейност	237 286,0	215 420,3	90,79%
1.1.3.5. Лекарствени продукти, мед. изделия и диетични храни	1 768 770,2	1 766 416,9	99,87%
1.1.3.6. Мед. изделия, които НЗОК заплаща извън стойността на оказваните мед. услуги	142 614,5	151 105,0	105,95%
1.1.3.7. Болнична мед. помощ и плащания от ЦБ по чл. 5	3 109 351,1	3 337 799,0	107,35%
1.1.3.8. Други здравноосигурителни плащания	106 640,5	128 094,5	120,12%
1.1.4. Плащания от трансфери от МЗ по ал.1, ред 3	153 282,6	162 210,4	105,82%
1.1.5. Плащания от трансфер от МЗ, съгл. ЗМДВИП	0,0	197 885,6	99,20%
1.2. Придобиване на нефинансови активи	5 000,0	4 845,2	96,90%
1.3. Резерв, вкл. за непредвидими и неотложни разходи	205 426,9	0,0	0,00%
2. Предоставени трансфери на бюджетни организации, сключили д-ри за извършване на мед. услуги с НЗОК	0,00	0,0	100,00%
3. Трансфери между бюджети и сметки за средства от ЕС (нето)	0,00	-3 086,0	100,00%
III. Дефицит/излишък	0,00	19 756,90	

Както се вижда от табл. 1, през 2023г. има минимално преизпълнение както на приходната, така и на разходната част по бюджета на НЗОК в сравнение с параметрите, заложиени по ЗБНЗОК за 2023г. В процентно отношение съвсем лек превес има преизпълнението на приходите и трансферите (0,55%) в сравнение с преизпълнението на разходите и трансферите (0,27%)

В приходната част се отчита нарастване на здравноосигурителните вноски с 29 658,3 млн. лв. спрямо планираното (преизпълнение от 0,69%), но едновременно с това нараства и полученият трансфер за здравно осигуряване - с 4 691 млн. лв. (0,18%). По този начин трансферът за здравно осигуряване достига 2 565 724,2 хил. лв. В същото време полученият трансфер от Министерство на здравеопазването е по-малък от запланирания по ЗБНЗОК 2023 т.е. изпълнението е 99,9% от заложеното, достигайки 153 136 хил. лв.

Неданъчните приходи бележат сериозен ръст над планираното, достигайки 31 118,3 хил. лв., което прави изпълнение от 118,02% т.е. с 18,02% (4 750,5 хил. лв.) над заложеното по бюджет.

В разходната част основна роля за наблюдаваното преизпълнение играят текущите разходи, както и трансферите.

В сравнение с бюджет 2023, текущите разходи нарастват с 3,3% над заложеното, което обуславя ръст от 224 778,2 хил. лв. в абсолютна стойност.

В основното разходно перо „Здравноосигурителни плащания“ са отчетени изразходвани средства в размер на 6 786 166,7 хил. лв., което надхвърля със 232 490,3 хил. лв. (3,55%) предварително предвидените по бюджет. Основна роля за това има реализираните превишения на заложените по бюджет разходи по перо „Болнична медицинска помощ (превишение от 228 447,9 хил. лв. т.е. преизпълнение от 7,35%).

Също така разходване на средства над предвиденото по бюджет, макар и в много по-малък размер се отчита и при перата „Други здравноосигурителни плащания“ (превишение от 21 454 хил. лв. т.е. преизпълнение с 20,12%), перо „Медицински изделия, които НЗОК заплаща извън стойността на оказаните медицински услуги (изпълнение 105,95% от предвиденото по бюджет т.е. с 8 490,5 хил. лв. повече) и „Специализирана извънболнична медицинска помощ“ (превишение от 5 501,7 хил. лв. т.е. преизпълнение с 1,19%).

Изпълнение под предвиденото по Бюджета на НЗОК за 2023г. се наблюдава при следните направления от Здравноосигурителните плащания: „Медико-диагностична дейност“ (изпълнение от едва 90,79% от предвиденото по бюджета т.е. с 21 856,7 хил. лв. по-малко), „Лекарствени продукти, медицински изделия и диетични храни“ (изпълнение 99,87% от предвиденото по бюджет т.е. с 2 353,3

хил. лв. по-малко), „Дентална помощ“ (изпълнение 98,94% от предвиденото по бюджет т.е. с 2 869,2 хил. лв. по-малко) и „Първична извънболнична медицинска помощ“ (изпълнение 99,06% от предвиденото по бюджет т.е. с 4 261,9,2 хил. лв. по-малко)

В други две направления от Текущите разходи - „Издръжка на административните дейности“ и „Разходи за персонал“ се отчитат спестени средства. В първото направление изпълнението на бюджета е едва 54,95% т.е. налице са 15 861, 2 хил. лв. неусвоени средства, докато при разходите за персонал се посочват спестени средства в размер на 748,8 хил. лв. (изпълнение 99%).

В резултат на гореизложеното Отчетът на бюджета на НЗОК за 2023г. показва излишък от 19 756,9 хил. лв.

Разходи за здравеопазване

Съгласно Отчета за изпълнението на бюджета на НЗОК за 2023г. разходите за функция здравеопазване са нараснали с 672 491,3 хил. лв. (10,6%) спрямо Отчета за 2022г., достигайки 7 046 407,0 хил. лв. или 3,83 % от БВП за 2023г.

В таблица 1 по-долу са показани отчетни данни по отношение на разходите в бюджета на НЗОК за последните 5 години.

Табл. 1 Ръст на разходите по отчетите на НЗОК по години (2019 г. - 2023 г.) спрямо всяка предходна година

Параметър\Год.	2019	2020	2021	2022	2023
Разходи и трансфери ВСИЧКО (хил. лв.)	4 433 563,5	4 738 218,1	5 857 321,2	6 373 915,7	7 046 407
Ръст на разходите в абсолютна стойност (хил. лв.)	496 436,6	304 654,6	1 119 103,1	516 594,5	672 491,3
Ръст на разходите в %	12,6%	6,9%	23,6%	8,8%	10,6 %
Разходи към БВП	3,68%	3,93%	4,21%	3,8%	3,83 %

Източник: изчисления на ФС

Въз основа на параметрите от табл. 1, може да се заключи, че след отчетения по-нисък ръст на разходите през 2022г. спрямо 2021г., през

отчетната година те са започнали да се повишават с по-висок процент от предходната. Разходите и трансферите по отчета на НЗОК за 2023г. вече са преминали психологическата граница от 7 млрд. лв.

Прекъсването на тенденция за нарастване на разходите за здравеопазване като процент от БВП през 2022г. не се запази през отчетната година, тъй като макар и в минимален размер, наблюдаваме ръст на разходите за здравеопазване – от 3,8% до 3,83% от БВП.

Достигането им до 7 046 407 хил. лв. т.е. с над половин милиард повече спрямо 2022г., показва необходимост от по-засилена оптимизация и реформиране на системата.

Анализ на приходите

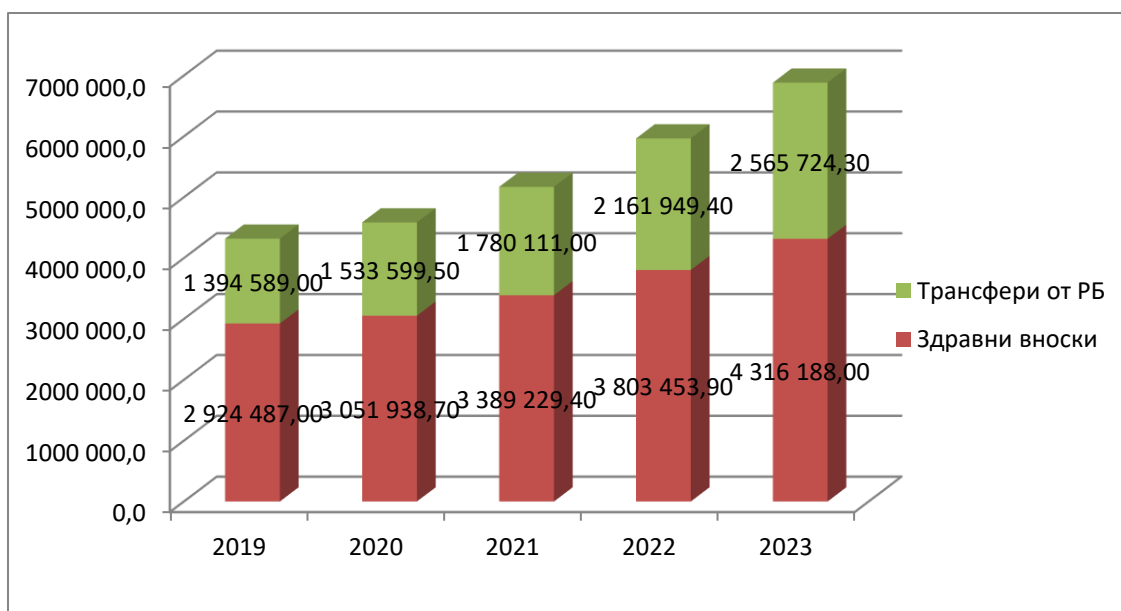
Общият размер на отчетените приходи и трансфери в номинален размер е 7 066 173,1 хил. лв. Той включва преизпълнение от 0,6% на заложените приходи и трансфери в ЗБНЗОК за 2023г.

Спрямо предходната година увеличението на приходите е в размер на 646 852,2 хил.лв. (10,1%)

Основните компоненти на приходите в Отчета за изпълнението на бюджета на НЗОК са здравноосигурителните вноски и трансферите за здравно осигуряване от централния бюджет. Размерът на приходите от здравни вноски за 2023г. е 4 316 188 хил. лв. и отбелязва увеличение от 512 734,1 хил. лв., което се равнява на 13,5 % растеж на годишна база спрямо Отчета на НЗОК за 2022 г. Трансферите за здравно осигуряване нарастват с 403 774,9 хил. лв. до 2 565 724,2 хил. лв. или увеличение от 18,7% спрямо Отчет 2022.

Наблюдава се трайна тенденция за увеличаване на приходите от здравни вноски и трансферите за здравно осигуряване на НЗОК за разглеждания пет годишен период (Граф. 1), като темпът на нарастване на трансферите е изпреварващ.

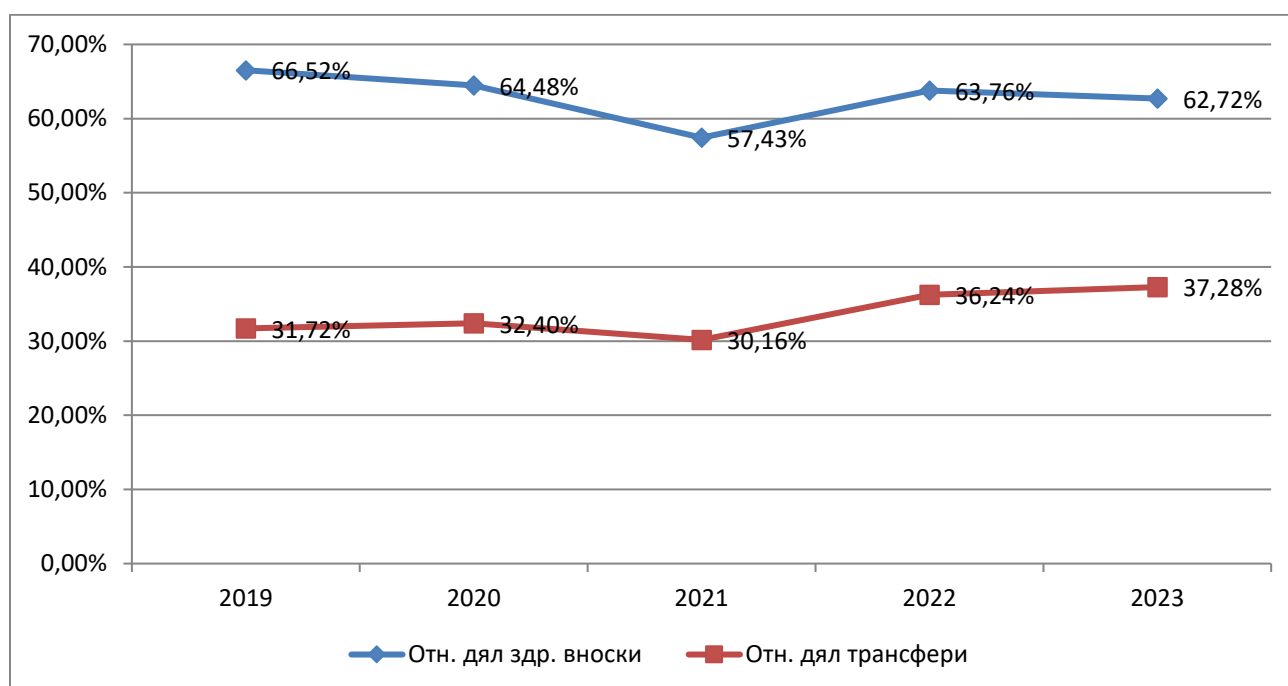
Граф. 1 Номинален ръст на приходите от здравни вноски и трансфери за периода 2019 – 2023г. (в хил. лв.)

Източник: изчисления на ФС

В структурата на отчетените приходи, представена по-долу, съотношението между приходите от здравни вноски и тези от трансфери продължава да показва водещата роля на здравноосигурителните вноски – 62,72 %.

Граф. 2 Изменение в структурата на приходите на НЗОК за периода 2019г.-2023г. по основни компоненти

Източник: изчисления на ФС

За разлика от 2022г., когато относителният дял на приходите от здравни вноски бележи покачване от над 5 пр.п., през 2023г. наблюдаваме влошаване на съотношението им с относителния дял на трансферите. Относителният дял на здравните вноски бележи спад с около един пр. п. – до 62,72%.

С около 1 пр. п. нараства относителният дял на трансферите – до 37,8% в разглежданото съотношение.

На база на наблюдаваните изменения в относителния дял на здравните вноски и трансферите, може да се потвърди негативен развой през отчетната година както по отношение на приходите от здравни вноски, така и по-отношение на трансферите. Прекъсването на негативната тенденция за намаляващ относителен дял на здравните вноски, което беше постигнато през 2022г., се оказва временно и нетрайно.

Въпреки тази констатация следва да се отчете значително по-бавното нарастване на трансферите през 2023г. (с 1 пр. п.) в сравнение с 2022г., когато техният ръст е бил над 6 пр.п.

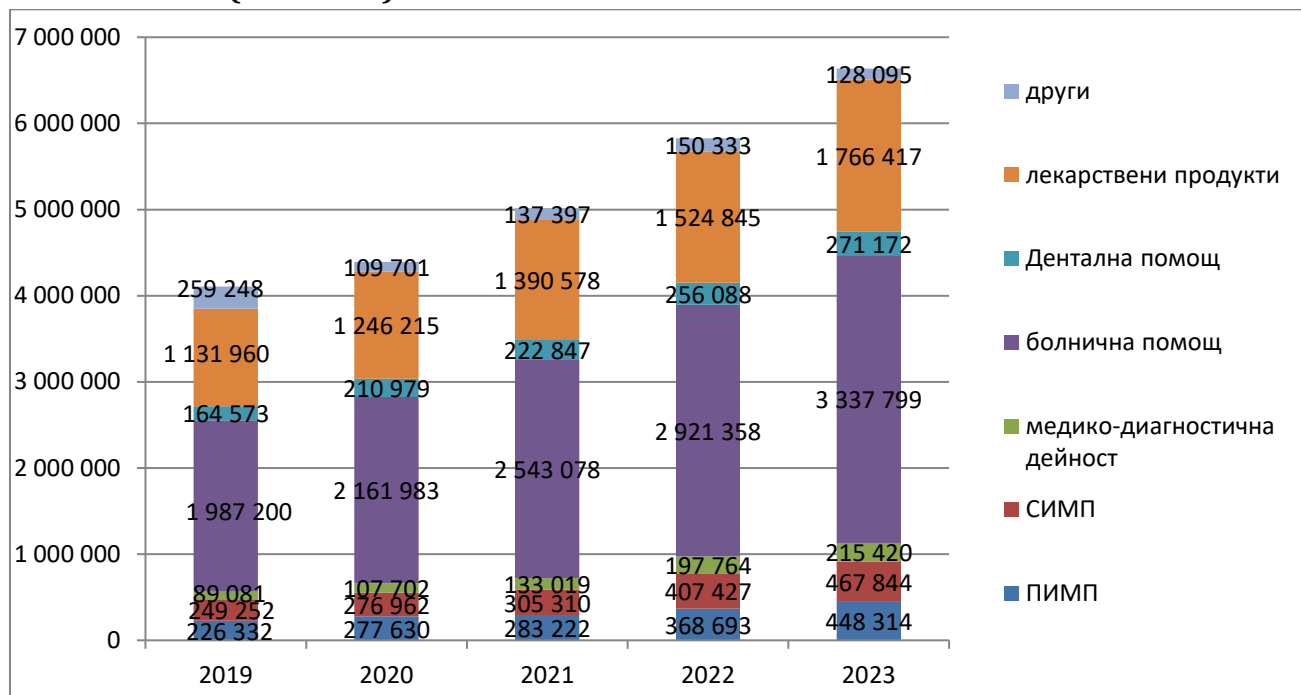
Анализ на разходите

Общият размер на отчетените разходи и трансфери в номинален размер е 7 046 407 хил. лв. Той включва увеличение в размер на 672 491,3 хил.лв. спрямо отчета на НЗОК за 2022 г., което се явява номинален растеж от 10,6 % на годишна база. С най-голям дял са текущите разходи, които възлизат на 7 041 564,9 хил. лв. т.е. ръстът им спрямо 2022г. е в размер 672 126,5 хил. лв. (10,6%).

В структурата на текущите разходи, здравноосигурителните плащания съставляват 6 786 166, 7 хил. лв. (96,4%)

В графика 3 по-долу е представена структурата на здравноосигурителните плащания по Отчет 2023 на НЗОК, както и за предходните четири години.

Граф. 3. Структура на здравноосигурителните плащания на НЗОК за периода 2019 – 2023г. (в хил. лв.)

Източник: Изчисления на ФС

Отчетът на бюджета на Националната здравноосигурителна каса за 2023г. показва следното разпределение на реализираните здравноосигурителни плащания:

- първична извънболнична медицинска помощ – 448 314,4 хил. лв. (ръст 21,6% спрямо 2022г.);
- специализирана извънболнична медицинска помощ – 467 843,9 хил. лв. (ръст 14,8% спрямо 2022г.);
- дентална помощ - 271 172,4 хил. лв. (ръст 5,9% спрямо 2022г.)
- медико-диагностична дейност – 215 420,3 хил. лв. (ръст от 8,9% спрямо 2022г.);
- лекарствени продукти, медицински изделия и диетични храни за специални медицински цели, съгласно чл.1, ал.2 от проекта на ЗБНЗОК за 2023 г. - 1 766 416,9 хил. лв. (ръст 15,8% спрямо 2022г.)
- болнична медицинска помощ – 3 337 799 хил. лв. (ръст от 14,3% спрямо 2022г.)

- здравноосигурителни плащания за медицинска помощ, оказана в съответствие с правилата за координация на системите за социална сигурност, както и за поставяне на ваксини срещу КОВИД-19 за здравноосигурени лица - 128 094,5 хил. лв. (понижение от - 14,8% спрямо 2022г.)

В абсолютна стойност традиционно най-голям ръст за 2023г. е отчетен в перата „Болнична медицинска помощ“ и „Лекарствени продукти“, съответно 416 441 224 хил. лв. (14,3%) и 241 571 692 хил. лв. (15,8%). Особено притеснително се увеличават плащанията за лекарствени продукти, чийто ръст през предходната 2022г. е бил 9,7%. По отношение перо „Болнична помощ“ през 2023г. се наблюдава сходен ръст както през 2022г., когато той е достигнал 14,9%.

Здравноосигурителните плащания нарастват, но с по-бавни темпове отколкото през 2022г. в перата „Първична извънболнична медицинска помощ“ (21,6%), Специализирана извънболнична помощ (14,8%) и „Медикодиагностичната дейност“ (8,9%). Ръстът им през предходната 2022г. е бил съответно 30,2%, 33,4% и 48,7%. Именно тези три направления са обект на приоритизиране в дългосрочен план. Усвояването на средства в Доболничната помощ, профилактиката и превенцията на здравето е в основата на стратегията за гарантиране на по-качествени и по-ефективни здравни грижи. Отпускането на достатъчен брой направления за осъществяването на медико-диагностична дейност в извънболничната помощ е важно и от гледна точка на оптимизиране разходите на НЗОК. В болнични условия голяма част от тези изследвания са безплатни за пациента, но излизат по-скъпо за Касата, отколкото ако бъдат направени в извънболничната помощ. Превенцията и профилактиката на здравето е особено важна за овладяването на разходите в перо „Лекарствени продукти“.

През 2023 г. се наблюдава още повишение на разходите за „Дентална помощ“, но с ръст (5,9%) който е неколkokратно по-нисък от този през 2022г. (14,9%).

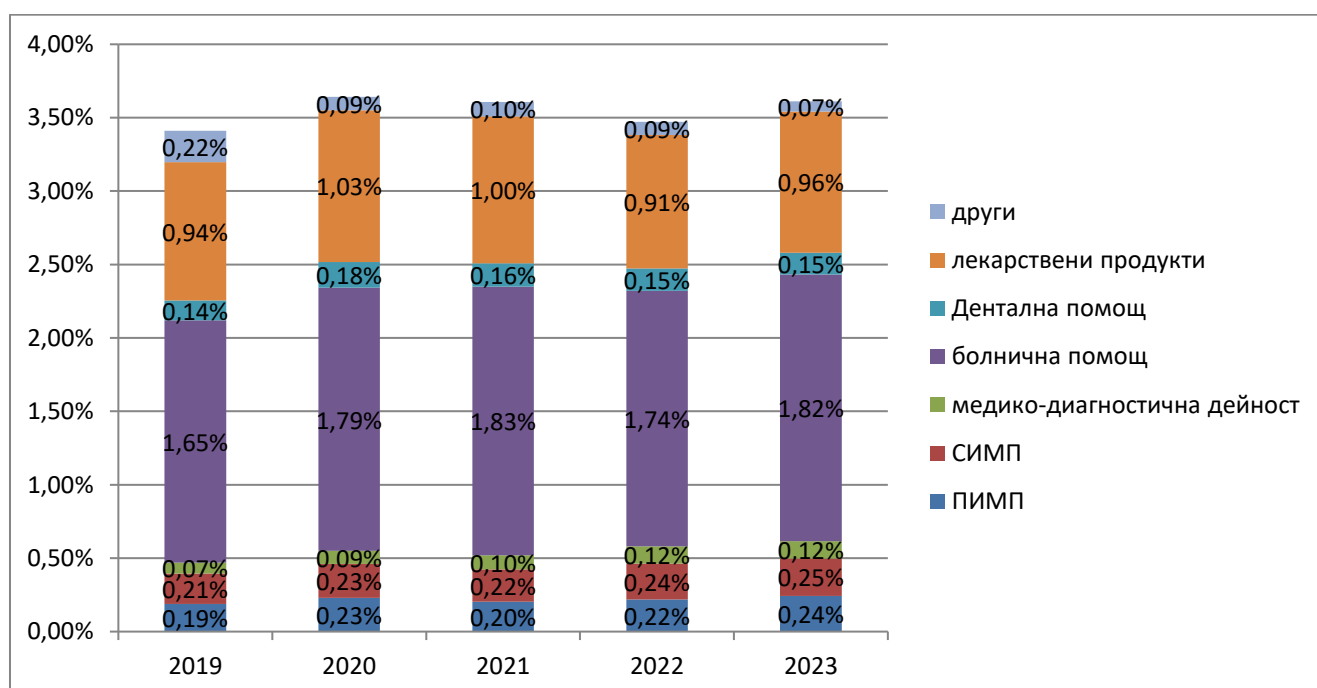
Единственото перо, което бележи спад в разходите за 2023г. в сравнение с предходната година е перо „Други здравноосигурителни плащания в т.ч. за медицинска помощ, оказана в съответствие с правилата за координация на системите за социална сигурност, както и за поставяне на ваксини срещу COVID 19 за здравноосигурени лица“. Отшумяването на пандемията логично доведе до спад от 14,8% (22 238 хил. лв.) на тези разходи през отчетната година.

От граф. 4 по-долу, е видно, че за разлика от регистрираните спадове през 2022г. на изразходваните средства като дял от БВП в най-обемните пера, през отчетната година тези пера бележат ръстове. Традиционните проблеми в управлението на разходите на системата дават отражение в достигането на пера „Болнична помощ“ и „Лекарствени продукти“ до съответно 1,82% и 0,96% от БВП. Ръстовете са съответно от 0,08 пр.п. и 0,05 пр.п.

Без промяна като проценти от БВП са пера „Медико-диагностична дейност“ и „Дентална помощ“, съответно 0,12% и 0,15% от БВП.

Делът на „Първичната извънболнична медицинска помощ“ (0,24% от БВП) и „Специализираната извънболнична медицинска помощ“ (0,25% от БВП) също регистрират плавни ръстове за 2023г. от съответно 0,02 пр.п. и 0,01 пр.п. от БВП.

Граф. 4. Структура на здравноосигурителните плащания на НЗОК за периода 2019г. – 2023г. (дял от БВП)

Източник: Изчисления на ФС

Заклучение

Отчетът на НЗОК за 2023 г. отразява продължаващата линия на поддържане на здравната системата без осъществяване на реформи. При това положение увеличеното разходване на средства по основните пера изглежда неизбежно, както са неизбежни и застрашително нарастващите трансфери за балансиране на салдото по бюджета на НЗОК.

През 2023г. беше преминала границата от 7 млрд. лв. по линия на изразходваните средства от бюджета на НЗОК, което ще продължи с нови пикове и през следващите години, ако не се предприемат стъпки към крайно необходимата реформа в здравната система. Растящите разходи не са обвързани с предоставяне на по-добро качество на публичните услуги.

Оптимизацията при разходването на средства се превръща в жизнено важна цел за постигането на по-добри резултати с цел гарантиране адекватността на здравната система спрямо потребностите на населението. Наблюдаваните през 2023г. опити за оптимизация в отделни разходни пера по Отчета на НЗОК 2023г. имат слаб и временен ефект за овладяване на общия ръст на разходите в системата.

Направеният анализ дава основание на ФС да съгласува Отчета за изпълнението на бюджета на НЗОК за 2023г.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ФИСКАЛНИЯ СЪВЕТ:

ПРОФ. Д-Р БОРИС ГРОЗДАНОВ